

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

منطق

رشته‌های ادبیات و علوم انسانی – علوم و معارف اسلامی

پایه دهم

دوره دوم متوسطه

کاظم اصغری

آذربایجان شرقی

ذهن و زبان

- ✓ ذهن ما هم با زبان ارتباط دارد و هم با عالم خارج و واقعیت بیرونی.
- ✓ آنچه در ذهن می‌گذرد، با زبان بیان می‌شود و به دیگران انتقال پیدا می‌کند.
- ✓ هر مشکلی در زبان داشته باشیم، در ذهن و اندیشه ما هم منعکس می‌شود و اثر خود را می‌گذارد.
- ✓ مبحث الفاظ در منطق همان بحث ارتباط ذهن و زبان است. در اینجا در مورد زبان و لفظ بحث می‌شود ولیبه طور کلی. یعنی مباحث مربوط به زبان و لفظ، کلی است و مربوط به تمام زبان‌ها نه زبان خاصی. این بحث‌ها برای این صورت می‌گیرد که از خطاها و مغالطاتی که ناشی از مشکلات و خطاهای زبانی است و موجب مشکلات و خطا در ذهن و اندیشه می‌شود، جلوگیری کنیم.

مغالطات زبانی:

مغالطه اشتراک لفظی: این مغالطه در عالم اشتراک لفظی رخ می‌دهد و یکی از رایج‌ترین مغالطات است. در هر زبانی کلماتی هستند که در لفظ یکی هستند ولی معنای متفاوتی دارند، مانند سیر، شیر و ... اشتراک لفظی شاید در ادبیات زمینه خلاقیت و زیبایی باشد ولی در عالم اندیشه و دانش، رهزنی می‌کند.

مغالطه توسل به معنای ظاهری: هر گاه لفظی را در جزء معنا (تضمن) یا خارج معنا (التزام) به کار ببریم، زمینه این نوع مغالطه را فراهم می‌کنیم. یعنی یکی از الفاظ به معنای مطابقی باشد و یکی هم تضمنی یا التزامی، این مغالطه پیش می‌آید.

مغالطه نگارشی کلمات: این مغالطه مخصوص نوشتن و نگارش است (ناشی غلط املایی و رعایت نکردن علایم نگارشی مثل نقطه و علامت سؤال و ...)

مغالطه ابهام در مرجع ضمیر: این مغالطه ناشی از معلوم نبودن مرجع ضمیر است که باعث دو پهلو شدن عبارت می‌شود.

تفاوت اشتراک لفظی و معنای ظاهری:

۱- در اشتراک لفظی هر دو لفظ به معنای مطابقی به کار می‌رود ولی در معنای ظاهری، یکی در معنای مطابقی و دیگری در معنای تضمینی یا التزامی.

۲- در اشتراک لفظی هر دو لفظ در معنای اصلی به کار می‌روند ولی در معنای ظاهری، یکی در معنای اصلی به کار می‌رود و دیگری در معنای مجازی و اصطلاحی و غیراصولی.

چند مثال:

❖ گفته بودم که برایت نوشابه می‌خرم، خوب آب هم نوعی «نوشابه» است.

❖ من که گفتم بعد از ظهر می‌آیم! خوب ساعت ۹ شب هم بعد از «ظهر» است.

❖ اگر طلبکاران آمدند، من می‌روم در حیاط؛ بگو در خانه نیست!

❖ اگر مغازه‌دار طوری صحبت کرد که برخلاف میل خود ناچار به خرید بودی، بگو کیف پولم همراهم نیست! او فکر می‌کند پول نداری و دست از سرت بر می‌دارد!

❖ ما گفتیم کارخانه در حضور رئیس جمهور افتتاح شد، نگفتیم به بهره‌برداری رسید! (با این روش می‌توان یک کارخانه را یک بار برای کلنگ زنی و احداث، یک بار برای افتتاح، یک بار برای راه‌اندازی و یک بار برای بهره‌برداری رسیدن و پس از آن برای تکمیل فاز یک و دو و ... آن توسط افراد مختلف مورد استفاده تبلیغاتی قرار داد!)